

Л. В. Богиня, Л. В. Трусова

Полтавський державний медичний університет

м. Полтава, Україна

ЧИННИКИ АТРАКТИВНОСТІ У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ

У статті порушено проблему впливу емоційного фону на мотивацію та результати навчання в процесі вивчення іноземних мов. Підкреслюється, що атрактивність має значний вплив на опанування мови як іноземної. Визначено та проаналізовано такі основні чинники атрактивності як урахування інтересів здобувача освіти, особистість викладача, продуктивна мовна діяльність, високий емоційний тонус. Доведено, що атрактивний характер заняття сприяє підвищенню мотивації навчання, покращенню освітнього процесу та його результатів.

Ключові слова: атрактивність, емоційний фон, чинники атрактивності, продуктивна мовна діяльність.

The article explores the problem of the influence of the emotional background on motivation and learning outcomes in the process of studying foreign languages. A significant impact of attractiveness on mastering a foreign language is outlined. Such main factors of attractiveness as taking into account the interests of the student, the teacher's personality, productive language activity, high emotional tone have been determined and analyzed. The fact that the attractive nature of the lesson helps to increase the motivation of learning, improve the educational process and its results is stressed.

Key words: attractiveness, emotional background, factors of attractiveness, productive language activity.

Вивчення іноземної мови й оволодіння нею характеризується діалектичною єдністю раціонального та емоційного. Прагнення до пізнання, жага до знань не є суто раціональним явищем, а пов'язані з різного рівня емоціями, зумовленими переживаннями і суб'єктивним досвідом. Будь-яке набуття знань пов'язано з певним емоційним станом, будь-яка навчальна

діяльність супроводжується емоційними чинниками, які значною мірою визначають кількість і якість сприйняття навчального матеріалу та його запам'ятовування.

Аналізуючи емоційні мотиви вивчення іноземної мови, дослідники зазначають, що емоційно мотивованим навчання стає в тому випадку, якщо навчальний матеріал і власне заняття мають атрактивний характер (від лат. *attractive* – привабливий, цікавий), а опанування мови приносить задоволення. Висока емоційна вмотивованість навчання іноземної мови значною мірою сприяє інтенсифікації навчального процесу. Основними чинниками підвищення атрактивності навчання вважаються врахування інтересів здобувача освіти, особистість викладача, продуктивна мовна діяльність, високий емоційний тонус.

Урахування інтересів здобувача освіти у студентоцентричному підході сучасної освітньої системи вже багато років є нормою, і підтримується усіма учасниками навчального процесу. Будучи центральною фігурою освітнього середовища, студент виступає не пасивним реципієнтом, а творцем у процесі оволодіння мовою і засвоєння конкретного лексико-граматичного матеріалу, зокрема й з метою отримання знань із майбутнього фаху.

Кожний здобувач освіти – особистість зі своїми життєвим досвідом, мотивами, інтересами, почуттями, світоглядом, статусом, самооцінкою і рівнем домагань. Вибудовуючи освітню траєкторію, тьютори враховують коло інтересів здобувача освіти, його духовні потреби, попередній досвід і якнайповніше співвідносять навчальні завдання з компонентами особистісної підструктури індивідуальності кожного студента. Так, при моделюванні чи доборі текстів для вивчення української мови як іноземної ми враховуємо не лише інтереси, пов'язані з майбутнім фахом, а й потреби у пізнанні нового соціокультурного оточення, розуміння особистісних цінностей носіїв мови тощо. Крім того, індивідуальні завдання для самостійної роботи враховують світ захоплень іноземних здобувачів освіти, коло інтересів кожного і національної спільноти в академічній групі. Такий особистісний підхід

уможливорює підтримку високого рівня зовнішньої і внутрішньої мотивації, розвиток позитивного рівня домагань і адекватної самооцінки своїх навчальних досягнень.

Атрактивність будь-якого викладача, а тим більш викладача іноземної мови, має значний вплив на результати навчальної діяльності. Погоджуємося з висновками Ю. Драганової, яка, досліджуючи феномен атрактивності, зазначає, що «атрактивність виступає інтегральною властивістю особистості, результатом прояву якої є встановлення позитивних взаємин з іншими людьми завдяки привабливості, здатності викликати симпатію, довіру та інтерес» [4, с. 65]

З досвіду зазначимо, що емоційний фон навчальних занять і навчального матеріалу з іноземної мови є визначальним з огляду на мотивацію і результати опанування мови. Неможливо вивчати, запам'ятовувати й активно послуговуватися іноземною мовою, якщо процес її вивчення відбувається на тлі негативних емоцій, нездорової конкуренції, несправедливої оцінки чи інших елементів психологічного дискомфорту.

Викладач іноземної мови надихає студентів, викликає інтерес до мови через свою особистість. Результати анкетувань, проведених нами серед іноземних здобувачів доуніверситетського етапу навчання та першого курсу, показали, що студенти, поряд із високим рівнем знань, зазначають такі чесноти як справедливість, терплячість і чуйність. Крім того, перевагу надають викладачам, які мають почуття гумору; не лише транслюють новий матеріал, а роблять це з наснагою; враховують інтереси студентів і розумно застосовують їх на заняттях, "завжди в курсі всього нового", "є партнерами, а не викладачами, що стоять на щабель вище від студентів".

Отже, актуальними у формуванні педагогічної компетенції, зокрема того, хто працює з іноземними здобувачами освіти, є такі якості:

- здатність вислухати і зрозуміти протилежну думку;
- урахування інтересів співрозмовника;
- гарна пам'ять на імена й обличчя;

- артистичні здібності;
- зразкова мова;
- перцептивні, сугестивні здібності;
- педагогічний такт.

Крім того, особистісні характеристики викладача – емоційність, доброзичливість, толерантність, винахідливість, уважність, справедливість, поблажливність, стриманість, коректність, особиста чарівність, демократичність, авторитетність – визначаються як такі, що впливають на мотивацію до вивчення мови й бажання спілкуватися нею.

Окреслені параметри професійної компетенції визначено на основі аналізу реальних педагогічних ситуацій, що виникають у навчальному процесі, організованому відповідно до традицій та інновацій, що склалися на сьогодні у методиці викладання української як іноземної. Сутнісно та за задумом вони є змістовими орієнтирами для організації навчання та вимогами до кваліфікації викладачів, а для останніх – усвідомленням необхідності самоосвіти та самовиховання.

Продуктивна мовна діяльність як один із чинників атрактивності навчання іноземної мови пов'язана з низкою методичних питань, які можуть бути вирішені без теоретичного обґрунтування. Серед них – питання про основи розуміння усного і писемного мовлення рідною та іноземною мовами, про вибір слухового чи зорового шляху пред'явлення мовних одиниць, оптимальний рівень усвідомленого сприйняття їх здобувачами освіти.

Процес формування продуктивних навичок володіння іноземною мовою нерозривно пов'язаний із діяльністю людини. Мислення і мова лежать у різних площинах психічної діяльності. Мислення може здійснюватися і поза мовним актом. Однак процес народження думки супроводжується легким ворухінням язиком чи губами (або невловимим промовлянням) й іншими кінезіологічними явищами, які є чимось іншим, ніж пам'яттю про певну артикуляцію, що породжує ті ж слухові (акустичні) образи. Така

артикуляція в слуховому коді лежить в основі реального зв'язку мислення і мови.

Зоровий код є вторинним і генетично, і як засіб передачі чи сприйняття інформації. Результати аналізу розуміння (сприйняття) інформації під час читання та письма свідчать, що умовою цього процесу є озвучування під час читання вголос, або внутрішнє промовляння під час читання подумки і письма, тобто перекодування зорових образів у звукові.

Аналогічна ситуація виникає і при сприйнятті мовлення на слух, і при самостійному виголошенні висловлювання. Іntenції іноземною мовою не завжди корелюють з реальним розумінням речення, що продукується самостійно. Навчаючи іноземної мови без мови-посередника, необхідно формувати у свідомості студента ті образи, на які спирається мова, як засіб вираження думки. Тому основою навчання безперекладного розуміння і говоріння іноземною мовою має стати формування у свідомості слухових (акустичних) мовних образів на рівні осмислених мовних одиниць.

Найважливішим засобом управління та стимулювання продуктивної мовної діяльності, як відомо, є створення комунікативних ситуацій, в яких висловлювання студентів було б виправдано та мотивовано. Вирішальна роль у розвитку мотивів комунікації між іноземними здобувачами освіти у межах університетської спільноти, а також між інокомунікантами й носіями мови у межах соціокультурного простору країни навчання належить викладачеві як провідному партнерові у акті спілкування, співрозмовнику. Підготовка іноземних здобувачів освіти до участі у комунікації українською мовою як у ролі мовця, так і у ролі слухача відбувається шляхом виконання спеціально створених тренувальних вправ[1, 2, 3]:

- вправи з елементарними мовленнєвими кліше: формулювання бажань і вимог, отримання та передача інформації в навчальній сфері (наприклад, отримання інформації про місце та час проведення лекції; спілкування в деканаті, бібліотеці тощо);

- вправи на формування та відпрацювання навичок, необхідних для ведення бесіди в медичних установах і закладах сфери обслуговування;
- вправи, що формують навички невимушеної розмови в побуті (наприклад, повідомлення про себе і свою діяльність, запит аналогічної інформації в так званих "буденних" розмовах);
- вправи на формування навичок ведення дискусій у науковій сфері (обговорення проблеми, пошук рішення, обґрунтування власного погляду на проблему тощо).

За умови системності та послідовності презентації навчального матеріалу внутрішньомовні способи семантизації мовних одиниць забезпечують можливість формування вторинної мовної свідомості як основи вільного володіння засобами мови, що вивчається, на рівні реалізації плану висловлювання.

Емоційна атмосфера заняття – важливий чинник підвищення атрактивності навчального процесу. Якщо у здобувачів освіти виникають несприятливі для навчальної діяльності емоційні стани, то неминуче виникають і комунікативні труднощі.

Підтримці високого емоційного тону аудиторії сприяє, насамперед, гумор. Досвід свідчить, що навчальний контент, який містить дотепні, цікаві тексти, викликає найжвавіший відгук у студентів. Сміх оживляє заняття, знижує рівень гальмування та втоми, сприяє кращому засвоєнню матеріалу.

Ефективним у цьому контексті є використання музики, пісень, віршів, прислів'їв і приказок, що демонструють національний колорит мови і відображають ментальність її носіїв.

Посиленню емоційних переживань і створенню позитивного емоційного фону сприяє гейміфікація навчальних завдань, зокрема і з застосуванням комунікаційних технологій і освітніх платформ. Ділові ігри й тренінгові ігрові завдання уможливають формування довірливих відносин, представляють навіть важкий для студентів матеріал у привабливій цікавій формі.

Рольові ігри за методичним прийом "легенда для кожного" супроводжуються зміною імен, що є серйозним психологічним чинником ефективності невимушеного спілкування іноземною мовою. Різноманітні можливості повторення і розширення меж засвоєного матеріалу в ігровій формі, безперечно, мають відповідати змісту навчання та інтересам студентів.

Підсумовуючи зазначимо, що атрактивність є вагомим чинником опанування мови як іноземної, урахування якого під час укладання програм освітніх компонентів, створення навчального контенту, підвищення кваліфікації викладачів сприяє покращенню освітнього процесу й його результатів.

Література

1. Богиня Л. В. Українська мова як іноземна. Початковий фонетико-граматичний курс. Довідкові матеріали й тренувальні вправи : навч. посіб. для іноземних студентів / Л. В. Богиня, Є. В. Горбенко, Т. В. Савицька ; за ред. К. В. Дегтярьової. – Полтава : Українська медична стоматологічна академія, 2021. – 120 с.
2. Богиня Л. В. Українська мова як іноземна. Базовий курс. Відмінковий концентр. Довідкові матеріали й тренувальні вправи. Частина I. : навч. посіб. для іноземних студентів / Л. В. Богиня, І. М. Іотова, Н. М. Маджар, Т. В. Савицька. – Полтава : ПДМУ, 2022. – 150 с.
3. Богиня Л. В. Українська мова як іноземна. Базовий курс. Відмінковий концентр. Довідкові матеріали й тренувальні вправи. Частина II. : навч. посіб. для іноземних студентів / Л. В. Богиня, І. М. Іотова, Н. М. Маджар, Т. В. Савицька. – Полтава : ПДМУ, 2022. – 116 с.
4. Драганова Ю. В. Теоретичний аналіз феномену атрактивності. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. Психологічні науки.* 2016. Вип. 5 (том 1). С. 61-65.